

בס"ד. שיחת ש"פ קדושים, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. ענינו של יום השבת — שבו מתעלים כל ימי השבוע, כמ"ש: "ויכולו השמים והארץ גו'", "ויכולו" מלשון כליון (הנפש), והיינו, שכל עניני שמים וארץ הם באופן של עלי' וכליון², ועד שביום השבת נפעל ענין התענוג, כמ"ש³ "וקראת לשבת עונג", וע"י התענוג שישנו למטה, נמשך גם ענין התענוג מלמעלה, כמ"ש⁴ "חמדת ימים אותו קראת".

ומזה מובן גם בנוגע ליום הש"ק זה, שלאחרי שביעי ואחרון של פסח — שבו מתעלים כל עניני שביעי ואחרון של פסח.

וכמדובר כמ"פ שאע"פ שיום השבת הו"ע ששייך לימי השבוע, מתעלים בו גם הענינים השייכים לימי החודש והשנה (כבנדוד⁵, ששביעי ואחרון של פסח אינם שייכים לימי השבוע, אלא לימי החודש והשנה), וכמדובר פעם⁶ שיש על זה כו"כ הוכחות, וא' מהם — מהמבואר בחסידות⁷ בנוגע לר"ה שחל בשבת שאין תוקעין בו (כדאיתא בגמרא⁸ שזהו משום גזירה דרבה), שזהו לפי שהמשכות של יום השבת פועלים את הענינים שנפעלים ע"י תק"ש, כך, שאין צורך בתק"ש, ומזה מוכח, שענין השבת הקשור עם ימי השבוע, פועל גם את הענינים הקשורים עם ימי השנה, כמו ענין התקיעות שבראש-השנה, שכשמו כן הוא, תחילת וראש השנה. ומזה מובן גם בענינו, שאע"פ ששביעי ואחרון של פסח קשורים עם ימי השנה, הרי הם מתעלים ביום השבת, ועד שמצד גודל העלי' שביום השבת, נמצא, שעיקר הענין דשביעי ואחרון של פסח נפעל ביום השבת שלאחריהם.

ולכן, כאן המקום והזמן להשלים כמה ענינים שדובר אודותם בהתוועדות דאחרון של פסח. ועל הסדר — תחילה ידובר אודות הענינים השייכים לאחרון של פסח, ולאח"ז אודות הענינים השייכים ליום הש"ק עצמו.

(1) בראשית ב, א.
 (2) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א — מב, ב ואילך. כרך ג — תקח, א ואילך).
 (3) ישעי' נח, יג.
 (4) נוסח תפלת העמידה דש"ק.
 (5) ראה תו"מ חמ"ז ע' 206. וש"נ.
 (6) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. ובכ"מ.
 (7) ר"ה כט, ב.
 (8) בבב"א פ"ג ד' ע"ב.

ב. בהתועדות דאחרון של פסח⁸ הובאו דברי הר"ן⁹ בנוגע לספירת העומר: "בהגדה .. אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלקים על ההר הזה¹⁰, אמרו לו ישראל, משה רבינו, אימתי עבודה זו, אמר להם, לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר, כלומר, בזמן הזה שאין אנו מביאים קרבן ולא עומר, אלא מחשבינן נ' יום לשמחת התורה, כמו שמנו ישראל באותו זמן".

ושאלו, שעפ"ז אינו מובן משנ"ת במכתב הכללי¹¹, שגאולת מצרים התאפשרה ע"י התשוקה והגעגועים של בני"י למתן-תורה, והיינו, שעוד לפני היציאה ממצרים השתוקקו בני"י לקבלת התורה — דלכאורה הרי זה היפך משמעות דברי הר"ן (שצויינו בהמכתב) שהענין דספה"ע הוא "כמו שמנו ישראל באותו זמן", והרי ספה"ע מתחילה לאחרי יצי"מ, בט"ז ניסן?

ביאור הענין,

— שהזכות שבגללה יצאו בני"י ממצרים היא נלא בגלל שהקב"ה ידע שעתידים לקבל את התורה, שהרי קבלת התורה לא היתה מצד בחירתם, כמארז"ל¹² "שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית כו", ומה גם שהיו מוכרחים בזה¹³ מצד עצם דיבורו של הקב"ה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה¹⁰, אלא] התשוקה לקבלת התורה שנתעוררה אצלם עוד בהיותם במצרים¹⁴, מיד כשנתברו שעתידים לקבל את התורה [וכלשון המדרש אגדה שהובא בשבלי

(8) סכ"ו (לעיל ע' 372).

(9) סוף פסחים.

(10) שמות ג, יב.

(11) די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' שכב).

(12) שבת פח, א.

(13) אף שמיד לאחרי יצי"מ, בקרי"ס, היו מבני"י כאלו שטענו "נחזור למצרים" (כמסופר במדרשי חז"ל (מכילתא בשלח יד, יג"ד) אודות חלוקת בני"י לד' כתות כו'), ועד שהי' צורך בציווי הקב"ה למשה "דבר אל בני"י ויסעו" (בשלח שם, טו) — להמשיך ללכת לקבלת התורה, ונחשון בן עמינדב הי' הראשון שמסר נפשו וקפץ לים (סוטה לו, א) ופעל שבני"י ילכו למ"ת.

(14) ואדרבה: אם נאמר שבהיותם במצרים

לא היתה להם תשוקה למ"ת, אינו מובן, כיצד נתעוררה אצלם תשוקה למ"ת בצאתם ממצרים — היפך טבע האדם, שבהיותו במצב של שמחה, שוכח לפי שעה מכל שאר ענייניו ותשוקותיו, ובפרט במצב של שמחה גדולה ביותר, כמו ביצי"מ, שיצאו "מעבדות לחירות", הרי בודאי שבאותה שעה לא היתה אצלם תפיסת מקום לענין אחר, אפילו לא התשוקה למ"ת. וכמובן גם ממ"ש ב"הגדה": "אילו הוציאנו ממצרים .. ולא נתן לנו את התורה דיינו", ורק בגלל ש"טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו", הי' גם הענין דמ"ת.

(* והרי פיסקא זו היא לכו"ע, ולא רק דעת יחיד, שהרי לא נזכר בה "אמר רבי פלוני", כמו בכמה פיסקות שבהגדה.

הלקט¹⁵: "כשנתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהן עתידין לקבל התורה" (וכדי שלא לאפושי במחלוקת, י"ל, שכן הוא גם לפי ה"הגדה" שהובאה בר"ן).

אלא שלפני יצי"מ אין מקום לשאול "אימתי עבודה זו" ולספור הימים, כיון שידעו מדברי משה שמ"ת יהי' "בהוציאך גו' ממצרים"¹⁶; ומיד כשיצאו ממצרים, בט"ו בניסן, חשבו שיקבלו את התורה מיד (כשם שבאו לסוכות "על כנפי נשרים"¹⁷), ורק כשראו בליל ט"ז שעדיין לא באו להר סיני, שאלו "אימתי עבודה זו", ואז התחילו למנות הימים (ועפ"ז מובן בפשטות הא דספה"ע היא מתחילת הלילה¹⁸) —
הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ו ע' 7 ואילך.

* * *

ג. המשך הביאור במחלוקת ב"ש וב"ה¹⁹ בענין זמן אמירת "בצאת ישראל ממצרים"²⁰, לשיטתם בכ"מ בש"ס, אם "אזלינן בתר בכח" או "בתר בפועל" — נכלל בשיחת אחרון של פסח סל"ו²¹.

* * *

ד. דובר לעיל (ס"א) שביום השבת שלאחרי אחרון של פסח נעשית העלי' דאחרון של פסח, ולכן יכולים אז להשלים את עניני אחרון של פסח.

וכן הוא גם בנוגע להמנהג טוב בישראל, "מנהג ישראל תורה הוא"²², לשתות ד' כוסות בסעודת אחרון של פסח, "סעודת משיח"²³ — שאלו שלא קיימו מנהג זה באחרון של פסח, יכולים להשלים זאת עתה,

קשורה עם קרבן העומר, שקרב ביום, כמו כל הקרבנות, כמ"ש "ביום צוותו" (צו ז, לח. וראה מגילה כ, ב. רמב"ם הל' מעה"ק רפ"ד).
(19) פסחים קטז, ב (במשנה).
(20) תהלים קיד.

(21) לעיל ע' 382 ואילך. וש"נ.
(22) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתל"ב סי"א. סתצ"ד סט"ז.
(23) שיחת יום אחש"פ תרח"ס סכ"ג (נעתק ב"היום יום" כב ניסן, אחש"פ).

(15) ערוגה ח' בתחלתה (סימן רלו).
(16) וכיון שענין זה אינו תלוי במשה, אלא בפרעה, שה' הכביד את לבו — אין מקום לשאול את משה אימתי תהי' היציאה ממצרים.

(17) יתרו יט, ד ובפרש"י.
(18) ולא די בכך ש"אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב" (מנחות סו, א) — כי, אי משום הא, יכולה להיות הספירה ביום באופן ש"לילה הולך אחר היום", כמו בקדשים (חולין פג, סע"א. וש"נ), כיון שספה"ע

ומתוך שמחה וטוב לבב, שירים ותשבחות (והוסיף: כוונתי — ניגון שמח).

* * *

ה. מאמר (כעין שיחה) ד"ה קדושים תהיו.

* * *

ו. דובר באחרון של פסח²⁴, שלעתיד לבוא יקויים היעוד²⁵ "וראו כל בשר גו'", שגם הבשר הגשמי יראה אלקות, ובזה מודגשת גם האחדות של ד' הסוגים דומם צומח חי ומדבר, שצריכים לפעול שאפילו סוג הדומם יהי' שייך לאלקות.

ומובן, שכדי לפעול למטה מטה, גם בדומם הגשמי, יש צורך בכח נעלה, גבוה גבוה ביותר, וכמובא בדרושי חסידות²⁶ הדוגמא ממה שרואים בפועל שבכדי להאיר במרתף שהאור מעופש כו', יש צורך באור גדול יותר, אור האבוקה, שעל ידו יכולים לבקוע את החושך.

וזהו גם כללות הענין דיפוצו מעינותיך חוצה שהתחיל ע"י הבעש"ט, וביותר ע"י רבינו הזקן, והרי כדי לפעול ב"חוצה", יש צורך באור גדול ביותר.

ובזה גופא — הנה הגם ש"ראשונים בני מלאכים כו"²⁷, מ"מ, רואים שעיקר ענין ההפצה למטה מטה הי' אצל הרביים שלאח"ז, עד לרבינו נשיאנו, שאצלו הי' ענין ההפצה ביותר, הן בנוגע להבנה והשגה באופן שיהי' מובן גם למי שנמצא למטה כו', והן בנוגע לגילוי ענינים עמוקים יותר בפנימיות התורה.

וכמו"כ ישנו ענין ה"חוצה" באדם עצמו — כמבואר בכ"מ²⁸ שזהו מחוץ לבחי' החכמה (ולפעמים מבואר שזהו מחוץ לעצם הנפש, ובאמת היינו הך, כי חכמה היא בעצם הנפש²⁹).

ובהקדם ביאור ענינם של ד' הסוגים דומם צומח חי ומדבר כפי שהם באדם עצמו³⁰:

28) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 181 הערה 14.
29) ראה המשך תער"ב ח"ב פכ"ג.
30) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אדם ס"ז (כרך א ס"ע קמו ואילך). וש"נ. וראה גם לקו"ש ח"ו ס"ע 113 ואילך, ובהנסמן שם.

24) סי"ח (לעיל ע' 363).
25) ישע"י מ, ה.
26) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. סה"מ תרצ"א ריש ע' שלו. וש"נ.
27) שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.

דומם — הו"ע האותיות, וכן ענין המעשה, שאין בהם חיות (כמו הדומם), וכמארז"ל בנוגע למעשה המצוות, שמעשה בלא כוונה הוא כגוף בלי נשמה³¹, אלא שאעפ"כ יש צורך גם בענין המעשה של המצוה.

צומח — הו"ע המדות, שהרי במדות יש שינוי וצמיחה מקטנות לגדלות, וכמבואר בתניא³² ש"המדות הן לפי ערך השכל, כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם, וכן מתכעס ומתקצף מדברים קטנים כו", ואילו כאשר גדל, אזי משתנים ומתגדלים מדותיו. והרי אמיתית ענין קיום המצוות הוא ע"י המדות אהבה ויראה, כמבואר בתניא³³ ש"אהבה היא שורש כל רמ"ח מ"ע, וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להן קיום אמיתי, כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת כו".

חי — הו"ע השכל.

ומדבר — הנה בכמה מאמרים מבואר שזהו"ע הכתר³⁴ (ובנפש — הרי זה עצם הנפש), ובכמה מאמרים מבואר שזהו"ע כח המשכיל³⁵ (ולא עצם הנפש). ובאמת, בהכרח לומר שזהו כח המשכיל ולא כתר, שהרי ידוע שדצח"מ הם כנגד ד' אותיות שם הוי"ו³⁶, והיינו, שמדבר הוא כנגד אות יו"ד דשם הוי", וכיון שענינה של אות יו"ד דשם הוי"ו היא נקודת החכמה, הרי עכצ"ל שענינו של מדבר הוא כח המשכיל, שבו יש נקודת החכמה.

אמנם, כיון שמדבר הוא סוג שלם, אי אפשר לומר שזהו רק נקודת החכמה בלבד, אלא בהכרח לומר שקאי על כללות פרצוף החכמה. וכמובן גם מזה שמדבר הוא כנגד אות יו"ד, והרי גם היו"ד אינה נקודה בלבד, אלא היא אות שלימה, שיש בה ימין ושמאל וגם קוץ כו', וא"כ, גם בחי' המדבר אינה רק נקודת החכמה, אלא כללות פרצוף החכמה.

ואע"פ שמדובר אודות כללות ענין החכמה (ולא רק נקודת החכמה בלבד), שייך לומר שזהו סוג בפני עצמו שמובדל משאר הסוגים, כמבואר בכ"מ³⁷ שחכמה היא אין ובינה היא יש (והתהוות הבינה מהחכמה היא

35) שם ברכה צה, ג. וראה בהנסמן בהערה 30.

36) תניא פל"ח (ג, ב). וראה תו"א בראשית ג, סע"ד ואילך. תו"ח שם יט, רע"ג ואילך.

37) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קח. וש"נ.

31) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה מס' תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט),

סע"ב). תניא פל"ח.

32) פ"ו.

33) פ"ד.

34) לקו"ת חוקת נח, א. וראה בהנסמן

בהערה 30.

בדוגמת התהוות יש מאין) — כמו בדצח"מ שבכללות העולם, שמין המדבר הוא סוג בפני עצמו שמובדל בערך מג' המינים דצ"ח, שהרי ענין השכל (נפש השכלית) ישנו רק אצל מין המדבר, משא"כ בעלי חיים, שאף שמצינו אצלם ענין של שכל, כמו שועל שהוא פיקח שבחיות³⁸, הרי זה רק שכל הנקנה (שמשמשים בשכל כדי להציל את עצמם, שלא יצודו וכו'), ואין זה אמיתית ענין השכל מצד עצמו (לא רק לצורך המדות), ששייך רק אצל המדבר, שמהותו הו"ע השכל, ועד שגם בחי' דצ"ח שבו חדורים בענין השכל³⁹.

ונחזור לעניננו — שכדי לפעול גם בבחי' הדומם, למטה מטה, יש צורך בנתינת כח ממקום שהוא גבוה ביותר שנמשך ומתגלה למטה ביותר (וע"ד די לחכימא ברמיזא)⁴⁰, וכאמור לעיל, שענין זה מודגש ביותר אצל רבינו נשיאנו, שאצלו הי' הענין דגבוה גבוה ביותר, ולכן נפעל על ידו הענין דהפצת המעיינות חוצה למטה מטה ביותר.

ז. וגם לאחרי חיים חיותו בעלמא דין, הנה כדי שיוכלו "אַנטאַפֿן אים"... השאיר רבינו נשיאנו כחות שיוכלו לפעול זאת — ליקח ממעלה מעלה ולהמשיך למטה מטה.

וזהו גם מה שלאחרונה ישנו הענין של נסיעת השלוחים — תלמידים של רבינו נשיאנו, שנעשים "שלוחו של אדם כמותו"⁴¹ — לחלק התחתון שבחצי כדור התחתון גופא, שהם השלוחים שנשלחו לאוסטרליא⁴², שענינם הוא — ללמוד תורה ועד לפנימיות התורה, ולפעול שם הפצת החסידות בהרחבה.

וכמו"כ ישנם השלוחים שנסעו לקרית גת⁴³, וכן שולחים עתה שלוחים לתורת אמת⁴⁴ — שכולם הם שלוחים של רבינו נשיאנו, ו"שלוחו של אדם כמותו", ומובן גודל הזכות שבזה.

ועד"ז בנוגע לראשי-השיבות, משפיעים, משגיחים ומנהלים, וכן אלו ששייכים לקו של זבולון שהם "תמכין לאורייתא"⁴⁵.

ויה"ר שיצליחו כולם בפעולותיהם, ועי"ז יקרבו את הגאולה בביאת משיח⁴⁶.

43) ראה גם לעיל ס"ע 230. וש"נ.
44) ראה גם "ימי תמימים" ח"ג ע' 520.
"צדיק למלך" ח"ז ס"ע 221.
45) זח"ג נג, ב.
46) חסר קצת (הנו"ל).

38) ברכות סא, ב.
39) ראה סה"מ תרצ"ג ע' תקכח. וש"נ.
40) ראה לקו"ת שלח לו, א. ובכ"מ.
41) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.
42) ראה גם לעיל ע' 114 הערה 61. וש"נ.

ח. ובהמשך להמדובר לעיל אודות ענין הדומם — יש להזכיר גם אודות אלו שיצאו ממצרים ושב"י כו', ונמצאים עתה בכפר חב"ד⁴⁷, ועוסקים שם בעבודת האדמה — דומם כפשוטו, מתוך יגיעה עד מיצוי הנפש, כיון שצ"ל "משאו ומתנו באמונה"⁴⁸.

ויה"ר שיצליחו בכל עניניהם, כולל גם בנוגע להמשכת הענינים שלמעלה מהבנה והשגה, כמו ענין האמונה — "מאמין"⁴⁹ בחי העולמים וזורע⁵⁰.

* * *

ט. בנוגע לאהבת ישראל — ישנו המאמר של רבי עקיבא⁵¹ על הפסוק⁵² "ואהבת לרעך כמוך", ש"זה כלל גדול בתורה", כפי שמביא גם רש"י בפירושו על התורה.

וענין זה בא בהמשך להמדובר באחרון של פסח⁵³ אודות ענין האחדות שבחג הפסח — החל מזה ש"כנגד ארבעה בנים דברה תורה"⁵⁴, ואעפ"כ מתאחדים כולם ביחד.

ובזה גופא ניתוסף עליו בימים האחרונים של חג הפסח — כי, בימים הראשונים יש התחלקות בין ה"חכם" ל"שאינו יודע לשאול", אלא שהתורה מאחדת אותם; ואילו בשביעי של פסח, "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים"⁵⁵, והיינו, שהיתה ראיית אלקות באופן ד"מראה באצבעו" ואומר "זה א-לי ואנוהו"⁵⁶ אצל כל בני, ללא התחלקות כלל [וע"ד מ"ש לעת"ל "אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"⁵⁷, גם אלו שאינם עדיין מציאות בפני עצמם, אלא רק בבחי' מקבל, בן ובת], ולכן נאמר⁵⁸ "אז ישיר משה ובני ישראל", "ישיר" לשון יחיד (ולא "ישירו")⁵⁹, כיון שכל בני נתאחדו ונתעלו לדרגתו של משה.

וענין האחדות מודגש עוד יותר באחרון של פסח — שכולם אוכלים מצה שרוי', ללא התחלקות בין מקילים למחמירים⁶⁰ (ועד שיכולה

פ"י ה"ד. מכילתא ס"פ בא.	47) ראה גם לעיל ע' 236. וש"נ.
55) מכילתא ופרש"י בשלח טו, ב.	48) יומא פו, א. וראה שבת לא, א.
56) בשלח שם.	49) תור"ה אמונת — שבת שם.
57) יואל ג, א.	50) חסר הסיום (המו"ל).
58) בשלח שם, א.	51) תור"כ ופרש"י עה"פ.
59) ראה שמור"ר פכ"ג, ט.	52) פרשתנו יט, יח.
60) ראה שיחת אחש"פ שם ס"ג (לעיל)	53) ס"א (לעיל ע' 357).
ע' 359.)	54) נוסח הגש"פ, ע"פ ירושלמי פסחים

להיות גם מציאות של אכילת חמץ, כמ"ש רבינו הזקן⁶¹: "מי שנמשכה סעודתו במוצאי יו"ט האחרון ש"פ עד לאחר צאת הכוכבים, מותר לאכול חמץ בסעודה, אף שעדיין לא התפלל ערבית ולא הבדיל כלל".

ולכן ילמדו עתה פירוש רש"י הקשור עם הענין של אהבת ישראל. ובהמשך לזה ישנם גם הביאורים בענין אהבת ישראל בדרך מצוותיך⁶², בלקוטי תורה ד"ה החלצו⁶³, וכן בדרושי החלצו של שאר רבותינו נשיאינו⁶⁴, ולכל לראש — הביאור של רבינו הזקן בתניא פרק לב.

י. הביאור בפירוש רש"י,

— דלכאורה אינו מובן: כיון שישנו הציווי "ואהבת לרעך כמוך", מהו הצורך בציווי⁶⁵ על גנבה וגזלה כו' (רוב המצוות שבין אדם לחבירו)⁶⁶, בה בשעה שיתקיימו בדרך מחילא ע"י קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך"? ולכן מפרש רש"י ש"זה כלל גדול בתורה", ונוסף לזה נאמרו בתורה גם הפרטים (ורש"י לא הביא מאמר הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה"⁶⁷ — כי⁶⁸, בפשטות אין זה "כל

דברי חז"ל שדרשו על הפסוקים דוקא, אלא לבאר פשוטו של מקרא, וא"כ הי' לו להביא המאמר דהלל גם אם לא נדרש על הפסוק, כיון שבו מודגש יותר גודל מעלת אהבת ישראל ש"זו היא כל התורה כולה", ולא רק "כלל גדול בתורה".

68 ואין לומר שלדעת רש"י החיוב ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא רק לרעך בתומו"צ (ראה גם לקו"ש שבפנים הערה 17), ולכן לא הביא המאמר דהלל שקאי על כל בני" — כי, מזה שרש"י אינו מבאר חילוקי הלשונות "רעך", "עמיתך" או "אחיך", מוכח, שבפשט"מ אין חילוק בין לשונות אלו, ומשמעות כולם הו"ע של ידידות כו', כך, שהחיוב ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא לא רק לרעך בתומו"צ, אלא לכל בני" (וכדברי רבינו הזקן בתניא פרק לב, ש"אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם בריות בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה כו").

61 שו"ע או"ח סתצ"א ס"ג. וראה שיחת אהש"פ שם בסופה (לעיל ס"ע 387 ואילך). וש"נ.

62 סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל (דרמ"צ כח, א ואילך).

63 מטות פה, ד ואילך.

64 ראה בהנסמן במ"מ שבסו"ס לקו"ת שם.

65 וכן לימודם ע"י הבן חמש למקרא, מתוך יגיעה כו', בה בשעה שיכול לידע כל זה "על רגל אחת" — ע"ד דברי הגר "שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת", ואמר לו הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה" (שבת לא, א).

66 וכן מצות כיבוד אב ואם — דכיון שרוצה שבבוא הזמן יכבדו בניו אותו, עליו לכבד את הוריו.

67 וגם את"ל שמאמר הלל ומאמר ר"ע היינו הך, אלא שמאמר הלל הוא בלשון שלילה, ומאמר ר"ע הוא בלשון חיוב — הי' רש"י צריך להביא את שניהם. ואין לומר שרש"י מביא רק המאמר דר"ע לפי שנדרש על פסוק זה, כי, אין ענינו של רש"י להביא

(* להעיר גם מפירוש רש"י בנוגע ל"אחיו": "קרוביו" (ויצא לא, כג), "בניו" (שם, מו), "אזהביו" (שם, נד).

התורה כולה⁶⁹, אלא רק ה"כלל" של המצוות שבין אדם לחבירו, "גולה גנבה ניאוף ורוב המצוות"⁷⁰).

ורש"י מזכיר שמו של בעל המאמר — רבי עקיבא, כי: ר"ע סובר שאין זה "כמוך" ממש, כיון ש"חייך קודמין"⁷¹ (וכמו "כי כמוך כפרעה"⁷², "חשוב אתה בעיני כמלך"⁷³, אבל אעפ"כ "הכסא אגדל ממך"⁷⁴); ר"ע אומר⁷⁵ "חביבין ישראל"⁷⁶ שנקראו בנים למקום⁷⁷, ולכן יכול להיות רגש של אהבה לכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כי בכל מעמד ומצב "אנן קרויין בנים"⁷⁸; ולשיטת ר"ע ש"כללות ופרטות נאמרו בסניני"⁷⁹, נמצא ש"ואהבת לרעך כמוך" נאמר כבר בהר סיני —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 215 ואילך.

* * *

יא. בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא⁸⁰, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם כו", אלא צ"ל נשמתם עיקר וגופם טפל.

ומזה מובן, שלצורך אמיתית הענין דאהבת ישראל, די בכך שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף, ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה

שהיו נושין בו אלף מנה, ולכוש איצטלא בת ק' מנה, מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראוי לו... ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראויין לאותה איצטלא" (שבת קכח, א. וש"נ). והגע עצמך: בנוגע לבגדי כה"ג ביהכ"פ בכניסתו לקד"ק, שצריכים להיות "לכבוד ולתפארת" (תצוה כח ב"מ) — איתא בגמרא (יומא לד, סע"ב) ששוויים ה' י"ב או י"ח מנה כו', ואעפ"כ אומר ר"ע, שיהודי פשוט, עני ואביון הן בגשמיות והן ברוחניות, שלקח הלוואה ("אויף פראַצענטן") כדי שיוכל לרכוש "שטיח מקיר לקיר"... — ראוי הוא "לאותה איצטלא" בת ק' מנה, להיותו "בן מלך"!

(78) ב"ב יו"ד, א.

(79) חגיגה ו, ריש ע"ב. וש"נ.

(80) רפ"ל.ב.

(69) ולהעיר, שאילו ה' הציווי "ואהבת לרעך כמוך" "כל התורה כולה", ה' ציווי זה צריך לדחות שאר מצוות (כשם שפקו"נ דוחה כל התורה כולה), והרי מצות אהבת ישראל צריכה להיות ע"פ גרדי התורה דוקא, וכדלקמן (סי"ב) ש"מקרבן לתורה" דוקא, ולא להיפך ח"ו.

(70) פרש"י שבת שם.

(71) ב"מ סב, א.

(72) ויגש מד, יח.

(73) פרש"י עה"פ.

(74) מקץ מא, מ.

(75) אבות פ"ג מי"ד.

(76) נוסף לכך ש"חביב אדם שנברא

בצלם" — שענין זה הוא גם בנוגע לגוי.

(77) ולהעיר גם שר"ע הוא מאלו ש"סבירא

להו כל ישראל בני מלכים הם... דתניא הרי

עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸¹, שכשם שאהבת ה' צריכה לחדור בבשר הלב, צריכה גם אהבת ישראל לחדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם"⁸², ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה להשמחה שהיא גם מצד הגוף, כך, שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות גופם טפל.

וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת"⁸³ — שזהו"ע של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיות, אלא מרוחניות שבגשמיות), ודוקא עי"ז שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שע"י בשר ויין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"⁸⁴), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'⁸⁵.

ולכן, בהתוועדות חסידית נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם כי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁶ ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל, אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר"⁸⁷], כיון שע"יז נעשה קירוב הדעת כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאָל זיין לחיים ולברכה!"

(ואח"כ אמר בבת-שחוק: באמירת לחיים זו לא הוצאתי ידי חובה אף אחד... ולאחרי שכל הקהל אמרו "לחיים", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יש חקירה בדברי החוקרים כיצד באים משלילה לחיוב. וכמבואר בלקוטי תורה⁸⁸, שע"י ריבוי השגת השלילה, יכולים לבוא במקצת עכ"פ לידיעת החיוב.

ובכן, יש על זה מופת חותך: כשאמרתי ענין של שלילה, שאינני מוציא י"ח אף אחד באמירת לחיים — אזי נעשה ענין של חיוב, שכל הקהל אמר "לחיים"...

ועד"ז בנוגע להמדובר לעיל בנוגע לאהבת ישראל, שע"י השלילה ד"דעלך סני לחברך לא תעביד", באים להחיוב ד"ואהבת לרעך כמוך".

* * *

יב. המשך הביאור ב"יינה של תורה" שבפירוש רש"י, ע"פ

(86) ראה תו"מ חל"ו ס"ע 351 ואילך. וש"נ.

(87) ראה זח"ב פח, ב. תו"א ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.

(88) פקודי ו, ג. וש"נ.

(81) ראה סה"מ תרצ"א ע' סב. וש"נ.

(82) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

(83) סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(84) פסחים קט, א.

(85) ראה כש"ט סק"ז. שסצ"ב.

המבואר בפרקי אבות שלומדים ביום הש"ק זה⁸⁹: "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", שגם המעלה העצמית של בני"י שלמעלה מהתורה, צריכה לבוא לידי גילוי ע"י התורה — נכלל בשיחה הנ"ל (ס"י) שהוגעה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יג. ויש להוסיף ולבאר הדיוק ד"הוי מתלמידיו של אהרן כו": אהרן — להיותו (לא רק כהן, אלא) כהן גדול, היו אצלו כו"כ הגדרות; לפני כניסתו לבית — הוצרך להיות בטוח שאין שם אפילו כזית של ענין דהיפך החיים, וכמו"כ הוצרך לדעת אם יוכל לאכול שם בטהרה (ולא רק טהרה סתם, אלא טהרה) הראוי לכה"ג.

ואעפ"כ, לא היתה זו מניעה להתנהג באופן של "אוהב שלום ורודף שלום" כלפי כל אחד מישראל, וכמבואר בכ"מ⁹⁰ שאהרן הוא בחי' שושבינא דמטרוניא, וענינו הי' להעלות את כל נש"י, ללא חילוקים. ולכן נאמר במיתת אהרן "ויבכו את אהרן גו' כל בית ישראל"⁹¹, "האנשים והנשים"⁹² (ולא כמו במשה, שנאמר "ויבכו בני ישראל"⁹³, "הזכרים"⁹², כיון שהי' בבחי' הגבורה); אלא שענין זה הי' באופן ד"מקרבן לתורה", מבלי לוותר על ענין של תומ"צ.

ולהעיר גם ממ"ש⁹⁴ "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו . . שלא שינה" — דלכאורה אינו מובן: מהו החידוש שאהרן לא שינה, הרי גם יהודי פשוט הי' מקיים ציווי הקב"ה מבלי לשנות?! — ומבואר בזה בספרי חסידות פולין⁹⁵ (והרי הענין הוא אמיתי), שהחידוש הוא, שלמרות שאהרן ידע כל עניני הכוונות וההמשכות כו' שבהדלקת המנורה במשכן ע"פ ציווי ה', עד להענין ד"אל מול פני המנורה"⁹⁴, דקאי על פנימיות הכתר⁹⁶, הי' בכחו לעמוד על עמדו בעת הדלקת המנורה, מבלי לקפוץ עד לתקרה... ומבלי לשפוך את השמן או להסיט את הפתילה...

וההוראה מזה לכל בני"י — שכולם "ממלכת כהנים"⁹⁷ — שצריכים להתנהג באופן כזה, לקרב כל אחד מישראל בדרכי נועם ובדרכי שלום.

(95) ראה גם תו"מ חמ"ז ריש ע' 97.

(89) פ"א מי"ב.

(90) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 257 ואילך. וש"נ.

(96) מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' קצט.

וש"נ.

תו"ח תצוה שלב, ג. מאמרי אדהאמ"צ הנחות

(91) חוקת כ, כט ובפרש"י.

תקע"ז ע' קסה.

(92) ראה לקו"ש שם ע' 253. וש"נ.

(97) יתרו יט, ו.

(93) ברכה לד, ח ובפרש"י.

(94) בהעלותך ח, ג ובפרש"י.

ובזה נכלל גם הלימוד מהנהגתו של אהרן, ש"כשהי' מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום, למחר ביקש אותו האיש לעבור עבירה, אמר, אוי לי, היאך אשא עיני אח"כ ואראה את אהרן, בושתי הימנו שנתן לי שלום, נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה"⁹⁸ — שזהו ע"ד הידוע שיש אופן עבודה מצד ישות, כמ"ש⁹⁹ "ויגבה לבו בדרכי ה'", שמצד זה נמנע מענין של עבירה, וכמסופר אודות חסיד של רבינו הזקן¹⁰⁰, שבהיותו בפטרבורג, נמנע מענין מסויים, בגלל ש"אין זה מתאים" לחסיד של אדמו"ר הזקן (כדברי אדמו"ר מהר"ש בענין זה¹⁰¹). וכמבואר במאמרים על הפסוק ויחלום¹⁰², שבנוגע לבריחה מן הרע אין חילוק מהי סיבת הדבר, ובלבד שיהי' "סור מרע".

יד. וכללות הענין בזה — כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא פל"ב בנוגע לקיום מצות ואהבת לרעך כמוך, ש"זהו כל התורה כולה", "כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגבי' ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין, וגם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל .. למהוי אחד באחד כו'".

יש לקשר זה גם עם חודש אייר, שמתברך ביום הש"ק זה:

חודש אייר נקרא "חודש זיו"¹⁰³, ע"ש "שנולדו בו זיותי עולם"¹⁰⁴, שהם האבות — דאף שנולדו בניסן, הרי ישנו חלק בחודש ניסן שבו לא נולדו עדיין, ואילו בחודש אייר, הנה כבר מהתחלת החודש ישנה כבר מציאותם של האבות¹⁰⁵.

יש להוסיף ביאור בזה (כיון שהביאור הנ"ל אינו מספיק עדיין) — שחודש אייר נקרא "חודש זיו" מצד שייכותו לענין דספירת העומר שישנו בכל ימי החודש¹⁰⁶ (משא"כ חודש ניסן, שחלקו לפני יצי"מ, וכן חודש סיון, שחלקו לאחר מ"ת¹⁰⁷), כיון שספירת העומר (מלשון ספירות ובהירות¹⁰⁸) קשור עם ענין האור ("זיו").

פו, ג. ובכ"מ.

98) אדר"נ פי"ב, ב.

104) ר"ה יא, א.

99) דברי הימים ב' יז, ו.

105) ראה פרש"י שם: "כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן".

100) ראה בית רבי ח"א פכ"ו (עד, א).

וראה גם תו"מ ח"ט ע' 313 הערה 210.

106) ראה גם שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח

וש"נ.

אייר תשכ"ה ס"ב (תו"מ חמ"ג ע' 261). וש"נ.

101) ראה סה"ש קי"ן ה'ש"ת ע' 140.

107) לאחרי עליית משה להר, ועד

וראה גם תו"מ ח"י ס"ע 58.

שכתוצאה מזה הי' ענין החטא, שגרם לשבירת הלוחות.

102) ד"ה ויחלום תש"ח פ"ד (סה"מ

תש"ח ע' 83).

108) ראה לקו"ת אמור לה, ב. ובכ"מ.

103) מלכים א' ו, א. וראה לקו"ת מטות

והרי גם בספה"ע ישנם ב' הענינים דהעלאה והמשכה (כמו בענין אהבת ישראל, כנ"ל מדברי רבינו הזקן בתניא) — כי, ע"י העבודה דספה"ע בביורר וזיכוך המדות, שזהו"ע העלאה מלמטה למעלה, נעשית ההמשכה מלמעלה למטה, כפי שאומרים בנוסח הרבש"ע: "ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות".

וזהו גם הקשר עם הענין ד"מקרבן לתורה" — שהרי כללות הענין דספה"ע הוא הכנה למ"ת, ובאופן שמצד הביורר והזיכוך שנפעל באותו יום הרי הוא מוכן כבר לקבלת התורה, וכן הוא בענין ד"מקרבן לתורה", שמיד בהתחלת קירובו לתורה, גם כשנמצא עדיין למטה מטה, ישנו כבר פרט מסויים שפעלו בו שמצדו מוכן הוא כבר לקבלת התורה.

טו. וכפי שממשיך רבינו הזקן בתניא פל"ב, שע"י קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך",

ומסיים "וכמ"ש במ"א באריכות", ויש לומר, שבזה מרומז אמיתית ענין האריכות שתהי' לעתיד לבוא ("ליום שכולו ארוך" ¹⁰⁹), שאז תהי' שלימות האחדות של בני, כמ"ש ¹¹⁰ "וקבצתים גו' במ עור ופסח הרה ויולדת יחדיו קהל גדול ישובו הנה".

וכל זה נעשה כאשר מקיימים למטה את ה"כלל גדול בתורה" ד"ואהבת לרעך כמוך", שע"י ממשיכים מלמעלה הענין ד"לך הוי' הגדולה" ¹¹¹, כפי שמתבטא בהענין ד"מה גדלו" ¹¹² ו"מה רבו" ¹¹³, כמבואר בדרושי חסידות ¹¹⁴ שהו"ע עלמא דאתכסיא (שעיקרו הו"ע הגודל) ועלמא דאתגליא (שעיקרו הו"ע הריבוי),

ועד להמשכה ד"אני הוי'" (כסיום הכתוב ⁵²) שלמעלה מסדר השתלשלות — שזהו אור שנמשך ממקום נעלה ביותר שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, אלא שאעפ"כ יש צורך בעבודת האדם, שע"י נעשה "אתר שלים" ¹¹⁵, שבו יומשך אור נעלה זה (וע"ד שגם ענין המתנה בא רק לאחרי ש"עביד נייחא לנפשי" ¹¹⁶).

(114) ראה גם תו"א וארא נו, ב. ובכ"מ.

(115) ראה זח"ג צ, ב. לקו"ת שה"ש כד,

סע"א ואילך.

(116) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ

טז, א. ב"ב קנו, א.

(109) ראה קידושין לט, ב. וש"נ.

(110) ירמ' לא, ז.

(111) דברי הימים-א כט, יא.

(112) תהלים צב, ו.

(113) שם קד, כד.

ולהעיר גם מתורת המגיד¹¹⁷ על הפסוק¹¹⁸ "קדושים תהיו גו'",
 "יכול כמוני כו' קדושותי למעלה מקדושתכם"¹¹⁹, שגם "קדושותי למעלה"
 נעשית ע"י "קדושתכם". וענין זה מתאים גם עם המשל המובא במדרש¹²⁰
 מבני המדינה שעשו ג' כתרים למלך כו', שגם הכתר הג' שנותן המלך
 בראשו נעשה ע"י בני המדינה דוקא.

טז. וכללות הענין דלימוד פרקי אבות (כולל גם הפרק דיום הש"ק
 זה, שבו נאמר "הוי מתלמידיו של אהרן כו'") הוא הכנה למתן-תורה,
 שהרי פרקי אבות הו"ע של "דרך ארץ", ו"דרך ארץ קדמה לתורה"¹²¹,
 והיינו, שזוהי העבודה שעל ידה זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות
 (כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²²).

וכיון שמ"ת הוא מעין הגאולה העתידה (כמבואר בתניא¹²³), הרי
 מובן, שעיי"ז באים לגאולה העתידה, שאז יהי גם הלימוד דפרקי אבות
 באופן נעלה יותר, ולאח"ז תהי' קבלת התורה באופן נעלה יותר.
 וכן תהי' לנו, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

יז. בשבוע זה חל יום השנה להתייסדות צעירי אגודת חב"ד¹²⁴.
 ויה"ר שיקויים בהם מ"שי¹²⁵ "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום",
 וגם "גוי גדול (ועצום)"¹²⁶ — גדלות הקשורה עם "גדול הוי"¹²⁷, והרי
 "אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו"¹²⁸, דקאי על אותיות התורה
 והתפלה¹²⁹ — ע"י לימוד התורה, נגלה וחסידות, עבודת התפלה וקיום
 המצוות בהידור, וכל זה באופן ד"טופח על מנת להטפוח"¹³⁰, ע"י הוראת
 "דוגמא חי" לאחרים, ומתוך הצלחה בעבודתם.

שמיני, מבה"ח אייר תש"כ סט"ו (תו"מ חכ"ח
 ס"ע 85). וש"נ.
 (125) ישע"י ס, כב.
 (126) תבוא כו, ה.
 (127) תהלים מח, ב.
 (128) ראה זח"ג ה, א. זו"ח תשא מד, א.
 (129) ראה אוה"ת במדבר ע' טו. אוה"ת
 לתהלים (יהל אור) עה"פ (ע' קפב). ועוד.
 (130) לשון חז"ל — ברכות כה, ריש
 ע"ב. ועוד.

(117) אר"ת פרשתנו סקי"ב.
 (118) פרשתנו יט, ב.
 (119) ויק"ר פכ"ד, ט.
 (120) שם, ה.
 (121) שם פ"ט, ג. וראה מד"ש בהקדמה
 לאבות (בשם "וימצאתי כתוב").
 (122) ראה גם תו"מ חמ"ד ריש ע' 6.
 וש"נ.
 (123) פל"ו (מו, א).
 (124) ראה המענה להתוועדות שלהם
 (אג"ק חכ"ד ע' שכט). וראה גם שיחת ש"פ

וע"י פעולות טובות אלו זוכים להמשיך ביאת משיח צדקנו, שיבוא
ויגאלנו בקרוב ממש.

[לאחרי אמירת ברכה אחרונה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן
הניגון "בני היכלא"].

